Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

Pla de Salut de Catalunya
3a Jornada

Sitges, 13 de desembre de 2013

Joan Colom i Farran
Subdirector general de Drogodependències

Índex

- L’alcohol al Pla de salut
- Programa Beveu Menys: antecedents
- Els projectes territorials de prevenció/control del consum excessiu d’alcohol
  - Tarragona
  - Alt Pirineu i Aran

1. L’alcohol al Pla de salut

Alcohol. Factor de risc a Europa

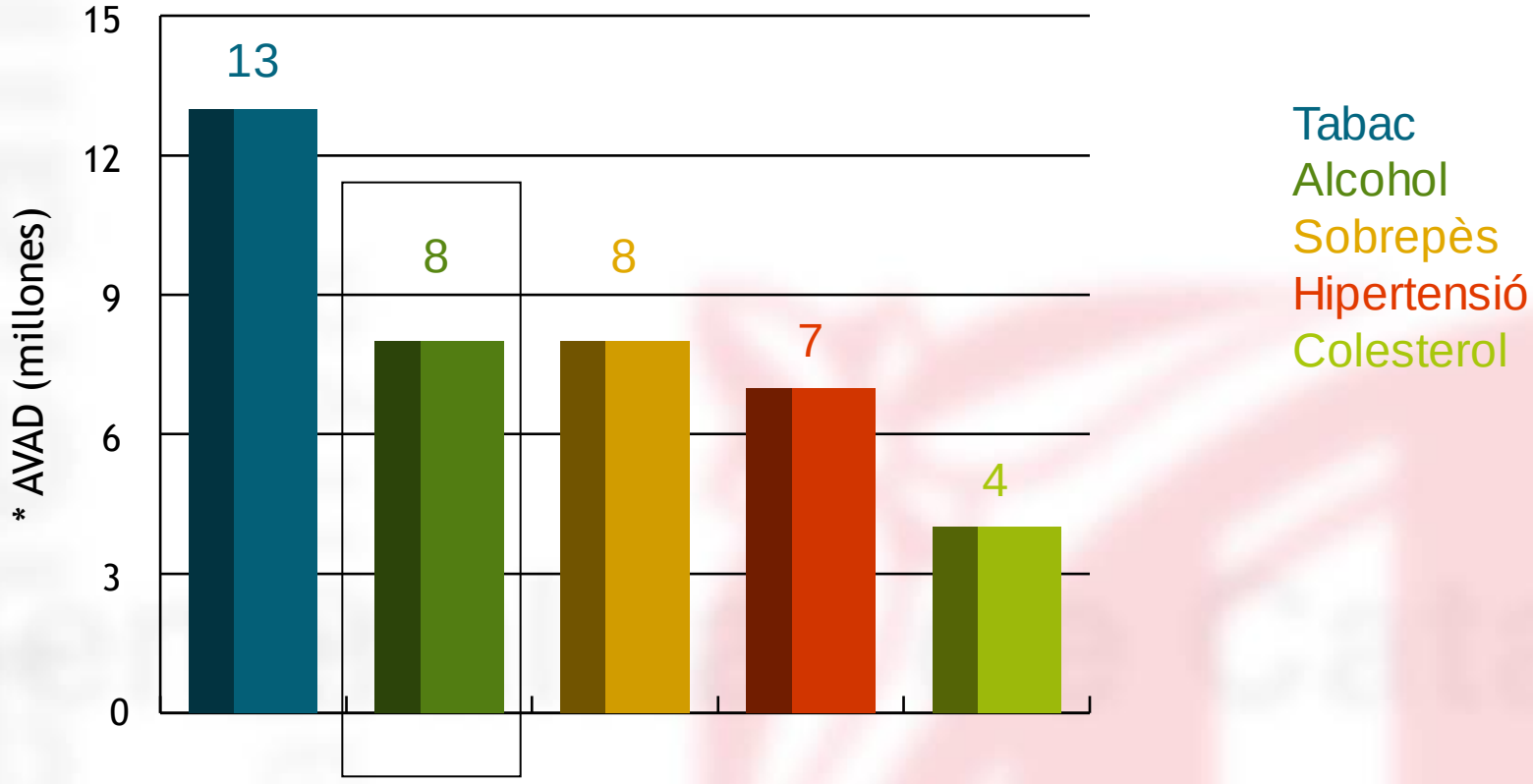

* AVAD (Anys de Vida Ajustats per Discapacitat). Font:WHO,2002

Programa Beveu Menys

Alcohol factor de risc per a la salut

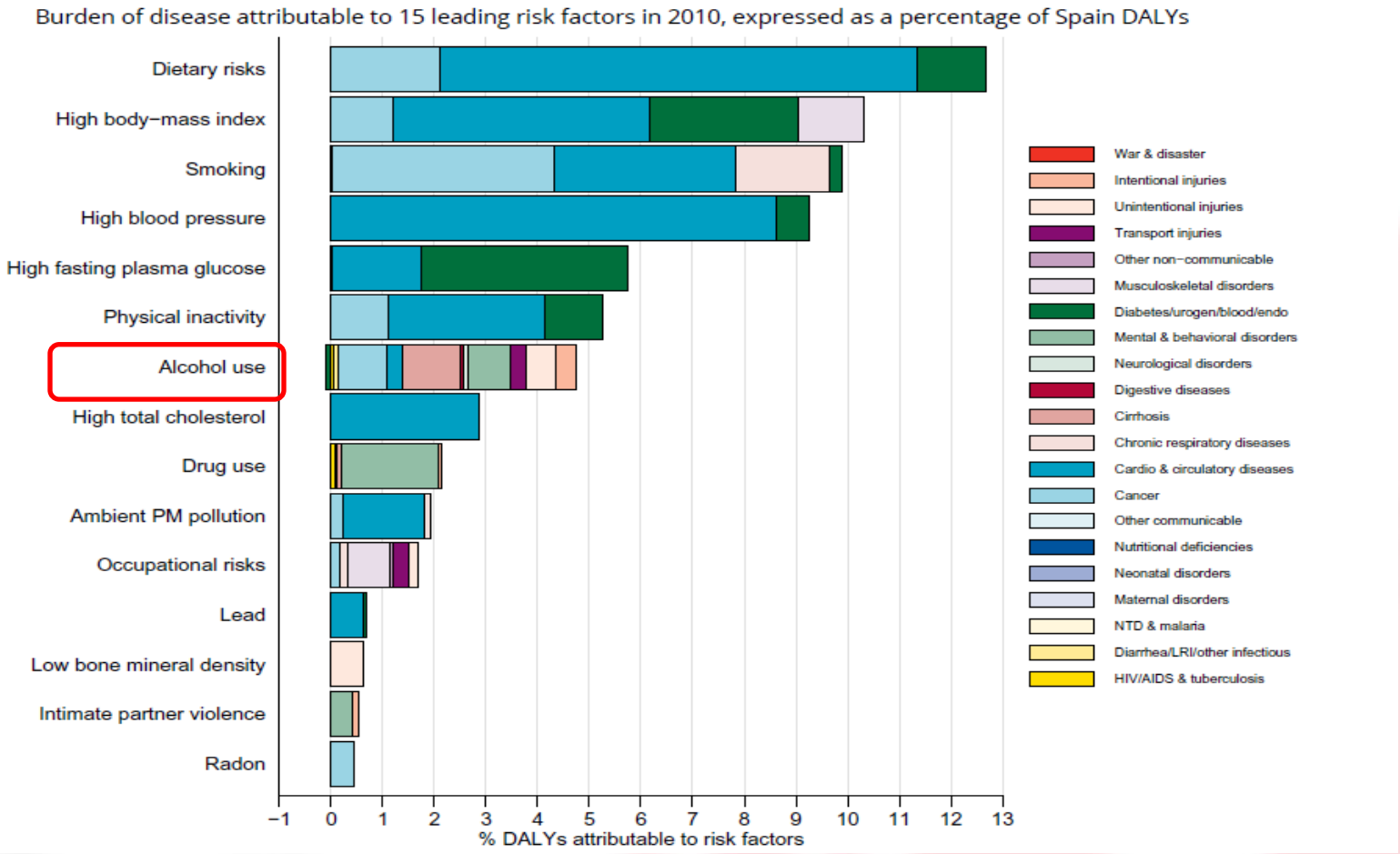

Costos tangibles a Europa

125.000 milions d'euros

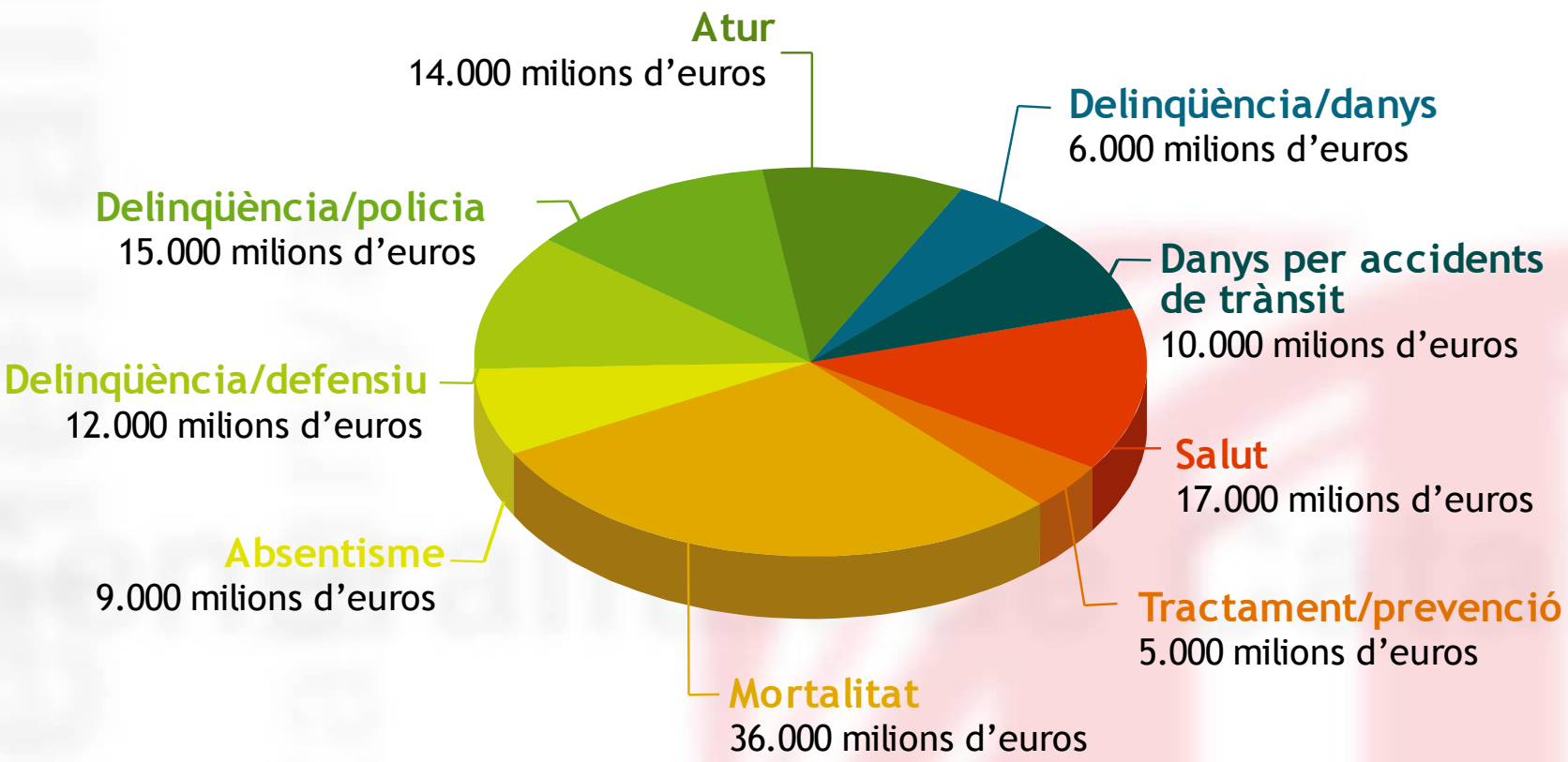

Font: Anderson and Ben Baumberg, 2006

L’alcohol al Pla de Salut

- La Unió Europea (UE) és la regió amb **el major consum d'alcohol al món**.
- A Catalunya, l’alcohol és la **substància més consumida.** L’any 2011 el 90% de la població de 15 a 64 anys n’havia pres alguna vegada.
- Segons dades pròpies del BM, a Catalunya un 20% de la població de l’atenció primària fa consums de risc d’alcohol.
- L’alcohol és la substància que més inicis de tractament ocasiona a la xarxa de drogodependències amb més de 5700 (46%) casos l’any 2012.
- L’alcohol és una substància tòxica **relacionada,** en major o menor grau, amb més de **60 malalties greus i cròniques**, com la diabetis, depressió, etc.
- **Una de cada vuit de les morts** en persones d’ entre 15 i 64 anys a Europa són atribuïbles al consum d’alcohol.

Compromisos 2013 per a la Salut Pública i EAP

Actuacions amb efectivitat demostrada, en curs, però amb possibilitats de potenciació, pròpies de la primària, rellevants i avaluables

- **Alimentació:** consell en persones amb patologies cròniques prioritzades per PPAC
- **Activitat física:** Aplicar el PAFES (formació, referent, registre a l'HCAP)
- **Tabac:** Aplicar l' atenció primària sense fum (referent, consell, específicament en patologies cròniques prioritzades al PPAC)
- **Alcohol:** Aplicar beveu menys (referent, detecció, èmfasi en patologies cròniques prioritzades per PPAC)
- **Vacunes:** Aplicar calendari vacunacions i potenciar vacunacions professionals sanitaris (èmfasi triple vírica)
- **ITS/VIH/SIDA:** Detecció conductes sexuals de risc

Aspectes a considerar per les regions: planificació, contractació i avaluació (2.2)

Potenciar els programes de promoció de l'activitat física i l'alimentació saludable IV	100.000 persones sedentàries menys Implantar el programa PAFES a tots els EAP (anamnesi + consell activitat física)
Potenciar els programes de prevenció i control de les malalties vacunables IV	Vacunació dels professionals sanitaris en relació a la triple vírica
Potenciar els programes de prevenció i control del consum de tabac i alcohol IV	Implantar almenys un programa territorial Hospitals sense fum, Classe sense fum **Beveu menys**
Potenciar els programes de prevenció i control de les malalties cròniques a l'infància IV	Impulsar el cribratge d' hipoacusia i el prenatal de primer trimestre

FONT: Equip de treball

2. El programa Beveu Menys

Objectius del programa

- Desenvolupar i difondre a tota l'Atenció Primària de Salut un protocol d'intervenció estandaritzat d'identificació precoç e intervenció breu.

- Disminuir la incidència i prevalença del consum de risc i dels trastorns relacionats amb l'alcohol.

Alcohol: Efectivitat de les polítiques

	Efectivitat	Relació cost - efectivitat
Campanyes	O	++
Etiquetes d'advertiment	O	+++
Educació sobre l'alcohol a les escoles	O/+	+
Taxes	+++	+++
Edat mínima per consumir alcohol	+++	++
Establiments minoristes del govern	++	+++
Nombre i densitat de distribuïdors	++	+++
Hores i dies de venda	++	+++
Reducció del volum de publicitat	+/++	+++
Controls en el contingut de la publicitat	?	++
Dispensació responsable de begudes	+	++
Control actiu	++	+
Aplicació de les regulacions dins dels establiments	++	+
Transport públic	?	+
Entorns de beguda més segurs	?	++
Consell breu en atenció primària	**+++**	**++**

Font: Babor et al. (2003) (modificada)

Programa Beveu Menys

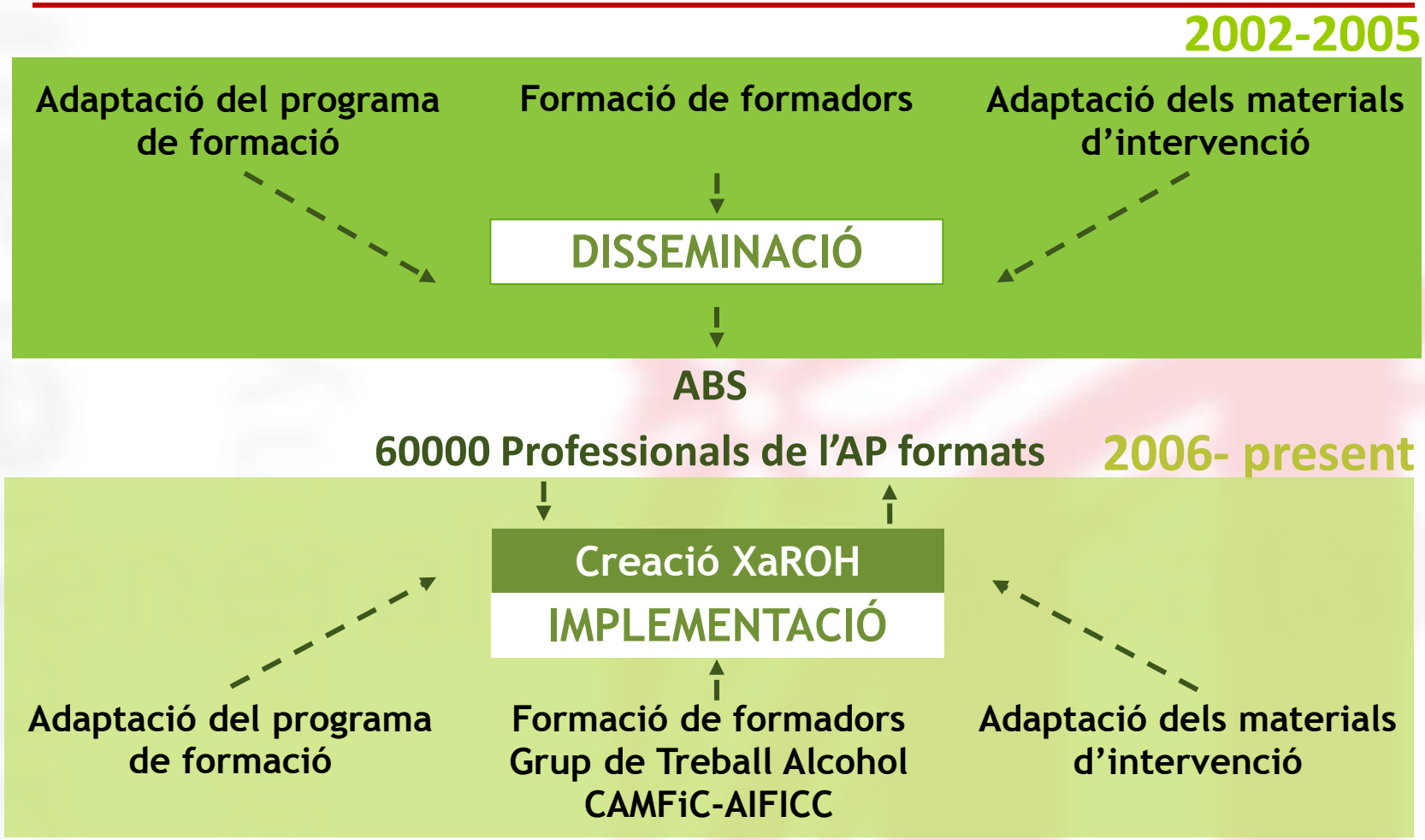

Creació de la Xarxa de Referents d'Alcohol (XaROH)

- **Qui en forma part?**

Professionals de medicina i d'infermeria de l'AP interessats a millorar l'abordatge preventiu dels problemes derivats del consum d'alcohol.

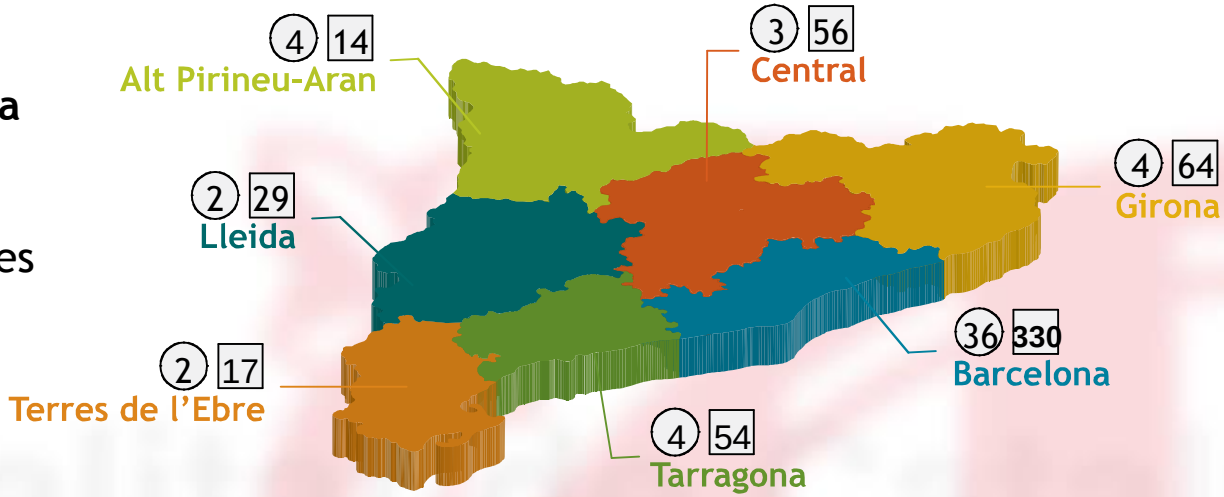

Professionals de CAS

Suport formatiu i en la continuïtat assistencial

○ 51 especialistes de 57 CAS

□ 589 Professionals de 339 ABS

Model d'implementació

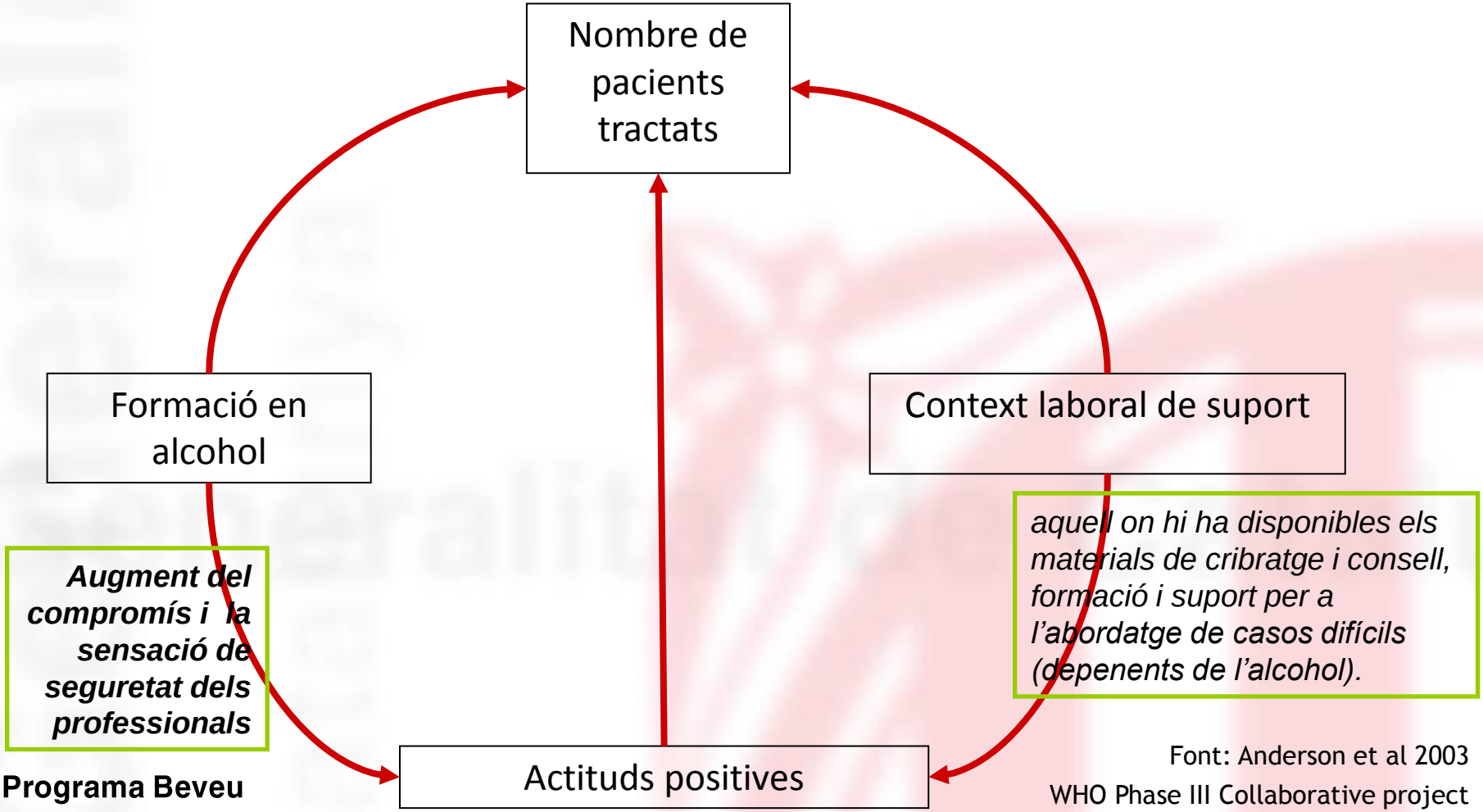

Font: Anderson et al 2003
WHO Phase III Collaborative project

Programa Beveu Menys

Els reptes del Beveu Menys

- **Consolidar el <u>treball en xarxa en el Beveu Menys</u>:**

  Participació a fòrums, altres xarxes socials...

- **Coordinació amb <u>altres xarxes primària</u>**

  Xarxa AUPA, APSF...

- **<u>Millores en el sistema de registre</u> Intel·ligència activa eCAP (ICS)**

  Coordinació amb l'ICS i altres proveïdors

- **<u>Nova línia formativa</u>**

  Curs en línia **d'habilitats en intervenció breu**

- **<u>Més enllà de l'atenció primària</u>** (hospitals, obstetrícia, àmbit laboral)**, <u>més enllà de l'alcohol</u>** (altres drogues)

Què promovem a la xarxa?

Formació

Formació de formadors, formació en línia, Jornades

Recerca

"Una pregunta és suficient"

ODHIN

Accions comunitàries

"Setmana del cribratge"

3. Els projectes territorials de prevenció/control del consum excessiu d'alcohol

- Tarragona
- Alt Pirineu i Aran

Per què Tarragona i Alt Pirineu i Aran

Cribratge

- Millorar a Tarragona

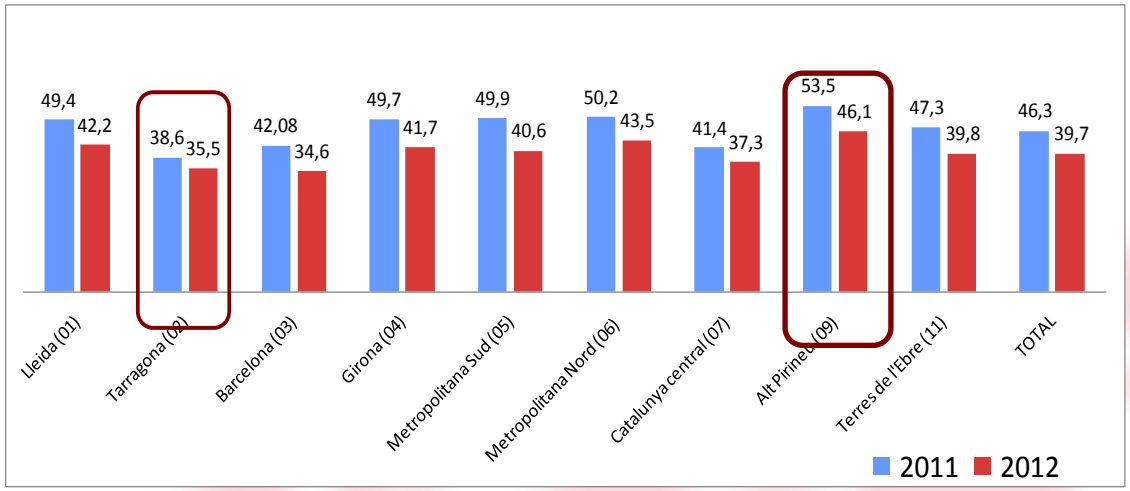

Activitat XaROH

- Millorar a Alt Pirineu

- A Tarragona:
  - 100% ABS dins la xarxa BM / 61 professionals de 33 ABS **87% actius**
  - 2 CAS (Centre d'Atenció i Seguiment) / 8 referents de la XAD
- A l'Alt Pirineu i Aran:
  - 78% ABS dins la xarxa BM / 16 professionals de 8 ABS **25% actius**
  - 4 CAS / 4 referents de la XAD

Objectius

- **Implementar les estratègies de detecció precoç i intervenció breu del consum de risc d'alcohol a l'atenció primària de la regió de Tarragona** i **Alt Pirineu i Aran** en especial en pacients amb hipertensió i depressió.

- **Definir un model de qualitat** en l'atenció al consum de risc d'alcohol i als **problemes de salut i socials** que ocasiona que vagi des de la detecció precoç al tractament i garanteixi la **continuïtat assistencial** (primària – CAS – Hospital – Serveis socials) i una millor evolució de les malalties cròniques.

- Definir el **model de programa territorial** que integri les activitats preventives comunitàries amb les assistencials

Perquè en hipertensió i depressió

Hipertensió

- L'alcohol **augmenta la pressió sanguínia** i augmenta el risc d'hipertensió, d'una manera dependent de la dosi, amb tot tipus de begudes alcohòliques, en homes i dones.
  - Amb un consum d'alcohol de 10,50 grams al dia, un 13,5% de la HTA és atribuïble a l'alcohol
  - Amb un de 50 grams al dia, un 50% de la HTA és atribuïble a l'alcohol

Depressió

- El **consum d'alcohol,** és un **factor de risc per als trastorns depressius** de forma dosis depenent (a més consum més risc).
- Les persones amb depressió i trastorns de l'estat d'ànim tenen **major risc de dependència a l'alcohol** i a la inversa, les persones dependents de l'alcohol tenen de dos a tres vegades més risc de patir trastorns depressius.

Actuacions globals

- Estudi de la situació basal recopilant els **indicadors disponibles.**
- Identificació de tots els **professionals claus** i creació de grups de treball:
  - Sistema sanitari *(APS, Serveis Socials, AE, Salut Mental, ASSIR, Hospitals…): Referents alcohol (AP I XAD)*
  - Equip local de Salut Pública (ASPCAT)
  - Ens locals: *Ajuntaments, Diputacions, Consells Comarcals*
  - Altres: Farmàcies I ONG (FCAR)
- **Identificació de les actuacions ja en marxa** (o realitzades en els darrers 5 anys), dificultats i oportunitats de millora.
- **Proposta d'objectius i accions i la seva priorització.**
  - Responsables
  - Calendari a tres anys
  - Recomanacions
- **Avaluació i seguiment**

Resultats esperats

- Augment del **cribratge** del consum de risc d'alcohol
- Millor **identificació** dels bevedors de risc
- Augment del **consell** a bevedors de risc
- Augment del percentatge de **pacients crònics** (HTA, depressió...) atesos a l'atenció primària de la RS de Tarragona i Alt Pirineu i Aran que han estat degudament explorats i seguits pel seu consum d'alcohol
- Augment de l'activitat a nivell comunitari (accions, expedients incompliment llei, etc)
- Recomanacions per a la coordinació:
  - primària/CAS/Serveis socials/Hospital...
  - **assistència (primària/CAS/Hospitals)**- comunitària (salut pública)
- Augment de la **satisfacció** dels professionals implicats.

Accions fins ara

- **Presentació del projecte** professionals claus
- Reunions de **coordinació amb Serveis Territorials**
- Reunió de treball amb **entitats clau** del territori
- Coordinació amb CATSalut per **monitoritzar indicadors**
- **Treball en xarxa – http://beveumenys.cat**

http://beveumenys.cat

La coordinació en l'acció comunitària

- Promoure accions de sensibilització com la Setmana del cribratge
  - **Sensibilitzar** a la població general sobre els riscos del consum de risc d'alcohol
  - **Informar** i donar **intervenció breu** en cas de consum de risc o perjudicial d'alcohol
  - Potenciar la **implicació dels professionals** sanitaris dels CAP en el cribratge d'alcohol

- Vetllar pel compliment de la normativa existent
  - **Venta (a menors) i promoció indeguda**

- Reduir els riscos en espais de consum
  - **Q de Festa**
  - **Protocol d'actuació en festes municipals**
  - **Controls d'alcoholèmia**

Detecció precoç en l'atenció primària
La setmana del cribratge

- **Iniciativa comunitària d'alcohol**, a nivell de tot Catalunya, des dels centres d'Atenció Primària, al voltant del "Dia sense alcohol"
- **Es una estratègia inspirada en** experiències d'altres països
- 4a edició

Dirigit a:

- Formentar l'ús d'instruments estandarditzats
- Millorar la detecció precoç dels bevedors de risc en AP
- Conscienciar la població general sobre els riscos de l'alcohol

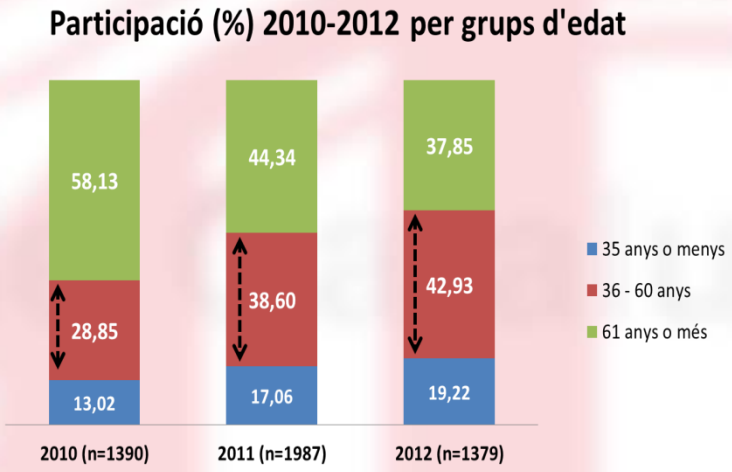

Protocol ASA (alternativa a la sanció administrativa)

Eina per a la detecció precoç en menors

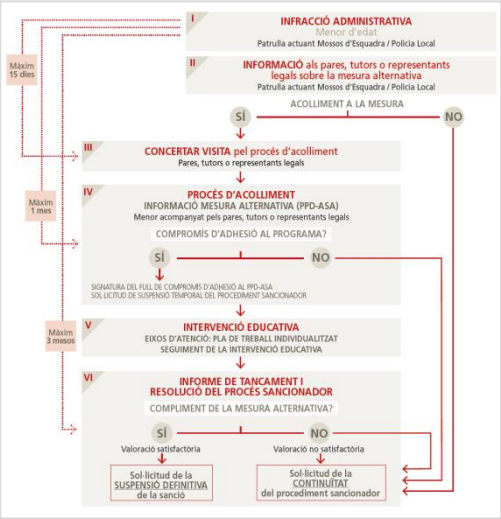

- 36 programes desenvolupats
- 13 assessoraments territorials
- 1900 menors menors beneficiats

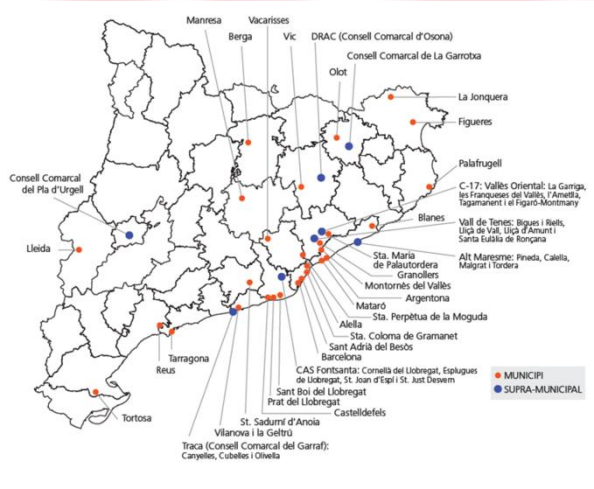

Programa de prescripció social

- Permet la derivació des de l'Atenció sanitària a activitats no sanitàries de la comunitat
- Pacients amb depressió lleu, i/o risc d'aïllament social
- Promou el benestar emocional i la salut mental positiva
- Estudi pilot a Pineda de Mar, Montcada i Reixach i Tarragona

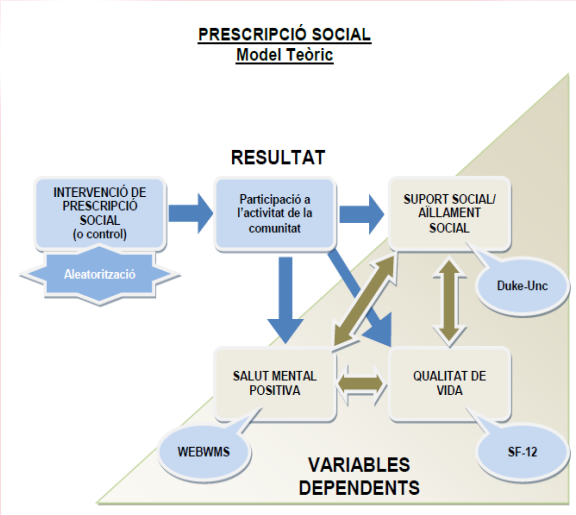

Guia de Prevenció comunitària en l'àmbit de les drogues

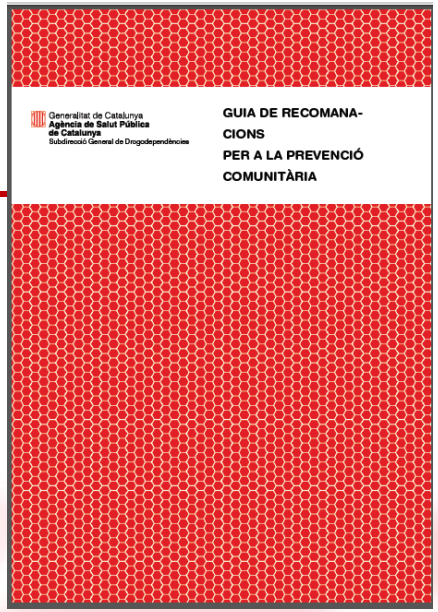

- 40 professionals
- Procés participatiu presencial i online
- Homogeneïtzació de conceptes, processos i pràctiques

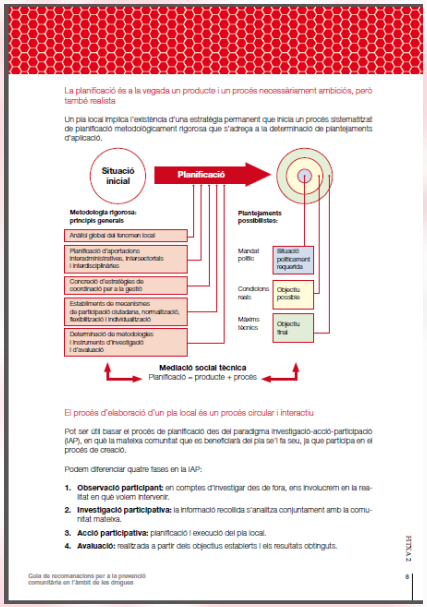

La planificació és a la vegada un producte i un procés necessàriament ambiciós, però també realista

Un pla local implica l'existència d'una estratègia permanent que inicia un procés sistematitzat de planificació metodològicament rigorosa que s'adreça a la determinació de plantejaments d'aplicació.

El procés d'elaboració d'un pla local és un procés circular i interactiu

Pot ser útil basar el procés de planificació des del paradigma investigació-acció-participació (IAP), en què la mateixa comunitat que es beneficiarà del pla se'n fa seu, ja que participa en el procés de creació.

Podem diferenciar quatre fases en la IAP:

1. **Observació participant:** en comptes d'investigar des de fora, ens involucrem en la realitat en què volem intervenir.
2. **Investigació participativa:** la informació recollida s'analitza conjuntament amb la comunitat mateixa.
3. **Acció participativa:** planificació i execució del pla local.
4. **Avaluació:** realitzada a partir dels objectius establerts i els resultats obtinguts.

Generalitat de Catalunya
gencat.cat

Canal Salut
Drogues

Sistema d'Informació en Prevenció sobre Drogues i Salut Mental

Continguts

- Cerca de recursos preventius a Catalunya
- Catàleg de recursos ASPCAT
- Hemeroteca Drogues

Novetats

17/06/2013
FUNDACIÓ ESPORTSALUS
HA INTRODUÏT INFORMACIÓ

Part restringida a professionals

» Usuari

» Paraula de pas

Accedir

El Sistema d'Informació en Prevenció sobre Drogues i Salut Mental, té per objectiu donar a conèixer a tothom els recursos preventius que es desenvolupen a Catalunya, i específicament aquells de que disposa cadascú en el seu municipi.

Hi trobareu entre d'altres: els serveis d'assessorament i orientació a les famílies, les activitats i programes que es duen a terme als centre educatius, els telèfons i webs d'atenció al ciutadà i les activitats adreçades als joves.

Les dades són introduïdes i actualitzades al Sistema pels tècnics responsables en prevenció dels Municipis, dels Consells Comarcals, dels Centres d'Assistència i Seguiment en Drogodependències, dels Centres de Salut Mental Infanto juvenil i de les Organitzacions no Governamentals especialitzades.

En la prevenció tots hi juguem un paper important. Esperem que conèixer la feina que s'està realitzant ens ajudi a promoure, entre tots, uns estils de vida més saludables.

- **Accés a la cerca de recursos**

Dr. Joan Colom i Farran
Subdirector General de Drogodependències

Agència de Salut Pública de Catalunya

Canal Drogues

http://drogues.gencat.cat